

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาโครงสร้างของระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา และงานบริหารการศึกษา ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านบุคลากร งานด้านกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้จะได้ศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบบริหาร ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวด้วย ผลของการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ผู้บริหารศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั่วไปได้ทราบถึงโครงสร้างของระบบบริหารการศึกษา และปัญหาในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตศึกษา 1 นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนแก้ปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตศึกษา 1 ต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยครูฝ่ายบริหารที่ประจำอยู่ในโรงเรียน เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ครูฝ่ายบริหารที่ไม่ได้ประจำอยู่ในโรงเรียน เช่น ศึกษานิเทศก์ ครูฝ่ายวิชาการ เช่น ครูผู้สอนประจำวิชา และผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดต่าง ๆ ในเขตศึกษา 1 โดยสุ่มมา 3 จังหวัด ในจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ สุ่มโรงเรียนใน 3 จังหวัดนั้นมาร้อยละ 50 ของโรงเรียนที่มีในแต่ละจังหวัด ได้รวมทั้งสิ้น 14 โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ดำเนินการสำรวจจำนวนประชากรที่สุ่มได้ ได้แก่จังหวัด อำเภอกองเกว โรงเรียน ครูฝ่ายบริหารที่ไม่ได้ประจำอยู่ในโรงเรียน ครูฝ่ายบริหารที่ประจำอยู่ในโรงเรียน ครูฝ่ายวิชาการ และผู้ปกครองนักเรียน

2. ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผ่านการทดลองใช้และแก้ไขปรับปรุงแล้ว จำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มครูฝ่ายบริหาร ชุดที่ 2 สำหรับครูฝ่ายวิชาการ และชุดที่ 3 สำหรับผู้ปกครองนักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน เนื้อหาที่อยู่ในแบบสอบถามแต่ละชุดครอบคลุมงานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ด้านคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้วิจัยได้นำไปแจกจ่ายและขอรับคืนเองบาง มอบให้ผุ้แทนที่อยู่ในจังหวัด อำเภอกองเกวหรือโรงเรียนนั้น ๆ ช่วยดำเนินการแทนบาง สำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ได้แก่ อธิการบดีมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอกองเกว และผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ส่วนการศึกษาค้นคว้าวิธีอื่น ๆ เช่น การสังเกต การสอบถามด้วยวาจา ได้กระทำพร้อม ๆ กับเวลาที่ไปส่งและรับแบบสอบถามคืน และเวลาอื่น ๆ ด้วย

จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืนมีดังนี้

ส่งให้ครูฝ่ายบริหาร... 60 คน ได้รับคืน 49 คน

ส่งให้ครูฝ่ายวิชาการ 352 คน ได้รับคืน 327 คน

ส่งให้ผู้ปกครองนักเรียน 180 คน ได้รับคืน 161 คน

3. การนำเสนอขอมูล ขอมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ ได้นำมาวิเคราะห์ โดยแยกตามลักษณะงานแต่ละประเภท และของกลุ่มประชากร แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางวิเคราะห์ การหาการอยละ และค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

1.1 เพศ ผู้บริหารหรือครูฝ่ายบริหารที่ไม่ได้ประจำอยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์และ ผู้ช่วย ศึกษานิเทศก์และ ผู้ช่วย เป็นเพศชายทั้งสิ้น ส่วนผู้บริหารที่ประจำอยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คือ ร้อยละ 72.73 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 27.27 สำหรับครูฝ่ายวิชาการเป็นเพศชายร้อยละ 37.92 เป็นเพศหญิงร้อยละ 62.08 ผู้ปกครองนักเรียนเป็นเพศชายร้อยละ 85.71 เป็นเพศหญิงร้อยละ 14.29

1.2 วุฒิ ผู้บริหารการศึกษาหรือครูฝ่ายบริหารมีวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 85.72 ต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 14.28 ครูฝ่ายวิชาการมีวุฒิสองปริญญาตรีและปริญญาตรีร้อยละ 58.41 ต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 41.59

1.3 อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน รับราชการร้อยละ 39.75 ค้าขายและธุรกิจร้อยละ 24.22 รับจ้างร้อยละ 18.01 เกษตรกรร้อยละ 14.29 อื่น ๆ ร้อยละ 3.72

2. โครงสร้างของระบบบริหารการศึกษาภายในโรงเรียน

2.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตศึกษา 1 ส่วนใหญ่มีโครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบสูงสุดในโรงเรียน แบ่งสายงานการบริหารเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายปกครอง แต่ละฝ่ายมีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือโรงเรียนแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายเป็นการภายในรับผิดชอบ จำนวนผู้ช่วยผู้บริหารซึ่งกรมสามัญศึกษาและคุรุสภาอนุมัติการแต่งตั้งมากขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนนับเป็นห้องเรียนแต่มีได้ไม่เกินโรงเรียนละ 3 คน

2.2 โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตศึกษา 1 จำนวนมากไม่ได้จัดทำแผนภูมิสายงานการบริหารโรงเรียน (Organization Chart) เป็นแผนป้ายให้เห็นได้ง่าย และไม่ได้จัดทำคำชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Job description)

3. การปฏิบัติงานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ประเภท

3.1 ครูฝ่ายบริหารมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานบริหารการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และให้ลำดับความสำคัญของงานด้านต่าง ๆ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ งานธุรการ งานบุคลากร งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีคะแนนเฉลี่ยของงานแต่ละประเภทไม่แตกต่างกันมากนัก คือ สูงสุด 2.68 และต่ำสุด 2.10

3.2 ครูฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานบริหารการศึกษายู่ในระดับค่อนข้างน้อย และให้ลำดับความสำคัญของงานด้านต่าง ๆ จากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ งานบุคลากร งานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานวิชาการ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2.26 และต่ำสุด 1.82

3.3 ผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานบริหารการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 2.41 และต่ำสุด 2.00

4. ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาต้องจัดโครงสร้างสายงานการบริหารภายในโรงเรียนตามหลักเกณฑ์โดยมีผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารตามจำนวนนักเรียนมาน้อย ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างที่มีอยู่ในโรงเรียนจำนวนมาก คือ บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องไม่เข้าใจสายงานที่จัดแบ่งไว้ เพราะโรงเรียนไม่ได้จัดทำแผนภูมิคิดไว้ให้เห็นทั่วกัน จึงมีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน บัณฑิตความรับผิดชอบเมื่อมีการมีผิดพลาด

โรงเรียนไม่ได้จัดทำคำชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งงานแต่ละบุคคล (Job description) ไว้ บุคลากรจึงไม่ทราบภาระหรือบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน

บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานไม่ประสานสัมพันธ์กัน มีปัญหาขัดแย้งในระหว่างฝ่ายซึ่งต้องปฏิบัติงานอาศัยกัน

5. ปัญหาในการบริหารงานการศึกษาทั้ง 5 ประเภท

5.1 **ก้นวิภากร** คือ การขาดแคลนอาคารสถานที่ โดยเฉพาะห้องเรียน โรงเรียนต้องบรรจุนักเรียนไว้จำนวน 45-50 คน ซึ่งมากเกินไป ขาดแคลนครูทั้งจำนวน และคุณภาพ ประสิทธิภาพ ขาดการปรับปรุงการเรียนการสอน ขาดการนิเทศ ขาดแคลนอุปกรณ์

5.2 **ก้นบุคลากร** คือ โรงเรียนได้ครูไม่ตรงกับความต้องการ จัดแบ่งงานให้ตรงกับความสามารถไม่ได้ ผู้บริหารไม่มีอำนาจสิทธิขาดในการบังคับบัญชา ครูไม่ได้รับสวัสดิการที่ดีพอ เช่น ไม่มีบ้านพัก ความไม่พอใจเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ

5.3 **ก้นกิจการนักเรียน** คือ มีปัญหาล้าหลังคลั่งกับนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น มีความตื่นตัวทางการเมือง แทรกแซงงานบริหารโรงเรียน ไม่พอใจในระเบียบของโรงเรียน จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ต้องยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่มีประโยชน์บางอย่าง จัดบริการได้ไม่ทั่วถึง ปัญหาต้องออกก่อนเรียนจบ การแนะแนวที่ไม่ได้ผล

5.4 **ก้นธุรการ** คือ ทางราชการถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน แต่ไม่มีอัตราสำหรับบรรจุผู้มีวุฒิและความสามารถเฉพาะงานนี้ อำนวยการเก็บรักษาและใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษาน้อยเกินไป ระเบียบการเงินจุกจิก ล้าสมัย การจัดสรรงบประมาณไม่ตรงจุดและความจำเป็น มีระบบหมู่พวก

5.5 **ก้นความสัมพันธ์กับชุมชน** คือ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกฝ่ายเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานนั้นน้อยเกินไป โรงเรียนกับบ้านติดต่อกันน้อย ผู้ปกครองไม่มีเวลาและไม่สนใจจะติดต่อกับโรงเรียน โรงเรียนไม่มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือมีแต่ทำงานไม่ได้ผล โรงเรียนไม่ได้จัดโครงการเกี่ยวกับเรื่องนี้

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้บริหารหรือครูฝ่ายบริหาร จากการวิจัยพบว่าผู้บริหารที่ไม่ได้ประจำอยู่ในโรงเรียนสังกัดใดก็ได้ ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ รวมทั้งตำแหน่งผู้ช่วย ยังก่อ เป็นหลักการที่แต่งตั้ง เพศชายดำรงตำแหน่งนี้ทั่วประเทศไทย แม้ปัจจุบันระเบียบจะเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเป็นผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอได้ แต่ยังคงได้รับการแต่งตั้งไม่กี่คนตามสภาพของสังคมปัจจุบันนี้สตรีทั้งหลายได้แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการบริหารงาน โดยเฉพาะการศึกษาได้ผลดี มีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกับเพศชาย และในหลายกรณีอาจได้ผลดีกว่า ทางราชการโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ควรจะได้เปลี่ยนหลักการในการพิจารณาแต่งตั้งให้เพศหญิงมีโอกาสเท่าเทียมกับเพศชาย โดยให้หลักความสามารถเป็นข้อพิจารณาตัดสิน สำหรับวุฒิของครูฝ่ายบริหารพบว่ามีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีจำนวนมากถึงร้อยละ 85.72 ซึ่งนับว่ามีวุฒิสมควรกับตำแหน่งหน้าที่ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานในฐานะนักวิชาการ ยิ่งถ้าจะมีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปทุกคนก็จะดียิ่งขึ้น แนวการแก้ไขปรับปรุง คือ กำหนดวุฒิประจำตำแหน่งสำหรับที่จะบรรจุแต่งตั้งผู้บริหาร การศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วและมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีก็ส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อจนกว่าจะได้ปริญญาตรีหรือสูงกว่าต่อไป การตั้งสถาบันฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาก็เป็นวิธีที่ควรเร่งรัด เพราะจะเป็นการสร้างเสริมความรู้ความสามารถบุคคลประจำการให้มีความองอาจมั่นใจในการปฏิบัติงานต่อไป

2. สำหรับครูฝ่ายวิชาการนั้น เพศชายน้อยกว่าเพศหญิง แม้ในโรงเรียนที่มีนักเรียนชายล้วน ย่อมมีปัญหอยู่งบางประการโดยเฉพาะค่านักเรียน เพราะการติดตามนักเรียน การนำจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนชายครูเพศชายทำได้ดีกว่า สำหรับวุฒิของครูฝ่ายวิชาการ นอกจากวุฒิไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนแล้ว ยังมีครูจำนวนมากที่มีวุฒิเป็นครูสอนได้ทันทีที่กำหนดไว้ แต่ครูเหล่านี้ไม่มีวุฒิทางวิชาการศึกษาหรือวิชาครู

ความรู้ในการเป็นครูได้แก่ หลักการศึกษา หลักและวิธีสอน จิตวิทยาสำหรับครู และที่สำคัญ คือน้ำใจ และความพร้อมที่จะเป็นครู ถึงเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการจะได้กำหนดคุณสมบัติ ของผู้จะเป็นครูว่าผู้จะสมัครเป็นครูจะต้องมีวุฒิทางวิชาครู และสำหรับผู้ที่เป็นครูอยู่แล้วก็ ควรส่งเสริมให้มีโอกาสไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยเฉพาะความรู้ในวิชาครูต่อไป สำหรับ ผู้ที่มีวุฒิทางวิชาชีพซึ่งต้องเ้าสอนในโรงเรียน ก็ให้ได้เข้าศึกษาหรืออบรมวิชาครูก่อนเข้าเป็น ครู ส่วนระดับของการศึกษาก้ยังไม่อาจยกระดับถึงปริญญาตรีได้ทุกคน ก็ยังไม่เป็นปัญหาที่ สำคัญนัก แต่การให้มีวุฒิทางวิชาครูสำคัญกว่า

3. ในเรื่องโครงสร้างระบบบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้น การจัดแบ่งสายงาน ตามแนวหรือหลักการของกรมสามัญศึกษานั้น แม้ไม่สมบูรณ์ตามหลักหรือทฤษฎีการจัดองค์การ แต่ก็นับว่าเป็นระบบหรือสายงานที่ใช้ได้ดี การแบ่งเป็นฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองหรือ กิจการนักเรียน และฝ่ายธุรการ ก็ครอบคลุมงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนเกือบทั้งหมด ถ้าจะได้เพิ่มฝ่ายบริการขึ้นอีกฝ่ายหนึ่งในโรงเรียนก็จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้บริหาร วิทยาลัยส่วนมากมีความเข้าใจหลักการแบ่งสายงาน และได้จัดแบ่งในโรงเรียนที่ตนบริหาร อยู่แล้ว ปัญหาที่พบก็คือ ไม่ได้จัดทำแผนภูมิเป็นกิจลักษณะ บุคลากรในโรงเรียนไม่รู้ไม่เห็น นอกจากนั้นก็ไม่ได้จัดทำคำชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบ (Job description) แจก จ่ายให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบถึงบทบาทภาระหน้าที่ของตนอย่างแจ่มแจ้ง รวมทั้งไม่มี แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างงานฝ่ายต่าง ๆ ว่าจะต้องติดต่อประสานงานกันอย่างไร วิธีแก้ไขก็คือ ทุกโรงเรียนควรจะได้จัดทำแผนภูมิการแบ่งสายงาน ถ้าทำเป็นแผนป้ายเห็น ได้เสมอเป็นประจำก็จะช่วยทำความเข้าใจไปในตัว ถ้าได้มีการชี้แจงประกอบด้วยก็ยิ่งดี การทำคำชี้แจงหน้าที่ (Job description) และชี้แจงด้วยการบรรยายให้ด้วย ก็จะช่วยขจัดปัญหาความไม่เข้าใจหน้าที่ การทำงานซ้ำซ้อน การขัดความรับผิดชอบ ได้อย่างดี โดยไม่ต้องลงทุนมากมายแต่อย่างใด

4. เกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ประเภท มีข้อที่น่าสังเกตและควรเสนอ แก้ไขดังต่อไปนี้

4.1 งานวิชาการ แม้จะเป็นที่ทราบกันว่าหน้าที่สำคัญยิ่งของโรงเรียน ก็คือ ให้ความรู้ความคึกแก่นักเรียนทางด้านวิชาการ แต่จากการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังปฏิบัติหรือบริหารงานด้านวิชาการไม่เต็มที่ ครูฝ่ายบริหารและครูฝ่ายวิชาการให้ความสำคัญ เห็นว่างานด้านวิชาการยังไม่โดดเด่นแต่อย่างใด คือ อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น คงมีกลุ่มผู้ปกครองซึ่งแทนประชาชนมีความเห็นว่าปฏิบัติเป็นลำดับแรก อาจเป็นเพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความรู้ทางด้านวิชาการไม่สูงนัก จึงเห็นว่าความรู้ที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน ถือได้ว่ามากหรือสูงแล้ว ความเห็นนี้จึงยังไม่น่าเชื่อถือแน่นอนนัก แต่ควรที่โรงเรียนคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูฝ่ายวิชาการจะได้ให้ความสำคัญ และปรับปรุงแก้ไขงานวิชาการ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ตรงตามภาระหน้าที่ของโรงเรียนอย่างแท้จริง

4.2 งานบุคลากร นับว่ามีความสำคัญเพราะมีผลโดยตรงต่องานอื่น ๆ เช่น งานวิชาการ และงานธุรการ จากการวิจัยพบว่าครูฝ่ายต่าง ๆ เห็นว่าโรงเรียน ปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางและอยู่ในลำดับต้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับงานอื่น ๆ ปัญหาที่มีเป็นเรื่องที่โรงเรียนจัดเองไม่ค่อยได้ เช่น การคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุแต่งตั้ง การจัดให้มีสวัสดิการบ้านพักอาศัย ระเบียบวิธีการพิจารณาว่าเห็นใจความดีความชอบ ทางราชการควรให้สิทธิและอำนาจหน้าที่ในการคัดเลือก หรือสอบแข่งขันบุคคลเข้าเป็นครูมากขึ้น กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการพิจารณาความดีความชอบให้รัดกุมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนก็ควรมีหลักเกณฑ์และวิธีที่ดีในการพิจารณาด้วย

4.3 งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง แต่ ผลของการวิจัยพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญและปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งที่ถูกต้องแล้ว ในสมัยปัจจุบันนี้มีหลักเกณฑ์ในการจัดการศึกษาว่าจะต้องให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ทำทุกอย่าง เพื่อเด็ก เมื่อเกิดความผิดพลาดความบกพร่องในตัวเด็ก เช่น ด้วยการเรียนรู้และความประพฤติ จะต้องไม่โทษว่าเป็นความผิดของเด็ก แต่เป็นความบกพร่องของครูหรือผู้ใหญ่ ดังนั้นครูฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งผู้ปกครองควรจะให้ความสำคัญของงานด้านนี้ ครูต้องถือเป็น

คติเตือนใจว่า มีอะไรสอนหนึ่งมือ แต่ครูต้องสอนเด็ก สอนให้รู้เนื้อหาที่เรียนแล้วก็ต้องสอนวิธีเรียนให้ด้วย บริหารที่ควรจัดให้ได้ผลก็คือ บริการแนะแนว ทั้งด้านการศึกษาปัจจุบันและศึกษาต่อ การเลือกอาชีพ แนะนำสนแก้ปัญหาส่วนตัว การเสนอแนะและสนับสนุนให้นักเรียนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ต้องจัดให้มาก เพราะก่อให้เกิดประโยชน์หลายทาง และช่วยแก้ปัญหาได้หลายประการ โดยเฉพาความประพฤติ อุนนีสัย นวัตกรรมที่หลักสูตรใหม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอีกด้วย ให้นักเรียนทุกคนต้องร่วมกิจกรรมทุกปีการศึกษา การเปลี่ยนเจตคติของนักเรียนให้รักงานอาชีพ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ

4.4 งานธุรการ โรงเรียนโดยผู้บริหารได้ให้ความสำคัญแก่งานนี้มากอยู่แล้ว จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นงานสำคัญและปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก งานธุรการมีความสำคัญในแง่เป็นบริการที่ช่วยให้งานอื่นดำเนินไปได้ เช่น งานด้านวิชาการ การเรียนการสอน การสอนวัดผล แต่ลักษณะของงานน่าจะมีความสำคัญในลำดับท้าย ๆ เท่านั้น งานนี้จะไม่สร้างปัญหา ไม่เกิดโทษแก่ผู้บริหาร ถ้าเพียงแต่ทางราชการยินยอมให้จัดอัตราสำหรับผู้วุฒิและกายสามารถเพียงพอสำหรับมาทำงานธุรการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานการเงินและการบัญชี ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะ ไม่น่าที่จะต้องให้ผู้บริหารโรงเรียนมาเสียเวลาสนใจ และบางรายลงมือทำเสียเอง เพราะเกรงจะผิดพลาด และเมื่อผิดก็มีโทษตั้งแต่เบาจนถึงขั้นปลดออก ไล่ออก ข้อเสนอนั้นก็คือ ขอให้มืออัตราเจ้าหน้าที่การเงินที่มีวุฒิและความสามารถเพียงพอจะรับผิดชอบการเงินแทนผู้บริหารโรงเรียนได้ ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น ระเบียบการเงินงบประมาณ เงินบำรุงการศึกษา ทราบว่าได้มีการเสนอเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้สะดวกคล่องตัวยิ่งขึ้นต่อไปอยู่แล้ว ข้อเสนอแนะจึงมีเพียงว่าควรเพิ่มอำนาจการเก็บรักษา การตั้งจ่ายให้มากขึ้น และให้ระบบวิธีตรวจสอบป้องกันการทุจริต เช่น ไม่มีการตรวจสอบให้บ่อยครั้งขึ้น งานธุรการอีกอย่างหนึ่งที่ควรจะเปลี่ยนแปลงก็คือ งานหาเงิน หาสิ่งของ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษากระทำกันอยู่นอกจากโดยวิธีขอทานแล้วก็มีวิธีการต่างๆ เสี่ยงต่อการถูกกล่าวหาว่าฉ้อกระเบียบ คอร์รัปชั่น อีกด้วย ผู้ใดทำได้มากและแนบเนียนก็ได้รับคำชมว่าสามารถ ได้บำเหน็จรางวัลพิเศษ ผู้ใดหาไม่เก่ง หรือหาได้ไม่แนบเนียนถูกจับได้ ก็ถูกกล่าวหาว่าไร้ความสามารถ ไร้ฝีมือ เป็นต้น ทางราชการ

ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนไว้ให้ชัดเจน ไม่ควรพิจารณาความดีความชอบ ประเภทแอบแฝง ป่าเถื่อนอีกต่อไป

4.5 งานความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และควรพยายามที่จะให้ชุมชนมีความเข้าใจเรื่องนี้ให้ได้ เพื่อจะได้ให้ความร่วมมือในกิจการต่าง ๆ แต่จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มมีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานด้านนี้อยู่ในระดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่โรงเรียนมัธยมศึกษาจัดตั้งและดำเนินการไปได้โดยอาศัยเงินงบประมาณจากรัฐบาล ปริมาณความต้องการของนักเรียนที่จะเข้าเรียนมีมากกว่าจำนวนที่โรงเรียนจะรับได้ จึงต้องมีการสอบคัดเลือกเกือบทุกโรงเรียน ชุมชนจึงเป็นฝ่ายอ้อโรงเรียน และยอมเสียค่าบำรุงการศึกษาให้ด้วยความเต็มใจ บางแห่งก็ยังมีรายจ่ายพิเศษที่ผู้ปกครองต้องจ่ายด้วยความเต็มใจหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้บุตรหลานเข้าเรียนได้ และเรียนไปอย่างมีความสุข โรงเรียนไม่ค่อยมีความจำเป็นจะต้องติดต่อกับสัมพันธ์กับทางบ้านหรือผู้ปกครอง รวมทั้งประชาชนทั่วไป ก็สามารถดำเนินการโรงเรียนไปได้ บางโรงเรียนจึงดูเหมือนกับชุมชน และไม่มีกิจกรรมใด ๆ อันเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ข้อเสนอแนะสำหรับเรื่องนี้ก็คือ ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้เข้าใจว่า ภาระ บทบาท หน้าที่ของโรงเรียนที่สำคัญคือ รับดูแล อบรมสั่งสอนบุตรหลานของประชาชนผู้เสียภาษีให้รัฐนำมาจ่ายให้ดำเนินการของโรงเรียน โรงเรียนจึงเป็นหนี้ชุมชนอยู่ อีกประการหนึ่งในฐานะที่โรงเรียนกับบ้าน ครูกับผู้ปกครอง ต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับอบรมดูแลทรัพยากรมนุษย์อันมีค่า จึงควรจะได้ติดต่อประสานสัมพันธ์ทราบความต้องการของกันและกัน หาวิธีแก้ข้อบกพร่อง เสริมสร้างสิ่งที่ดีให้ยิ่งขึ้น การอยู่อย่างใกล้ชิดจะทำให้โง่งเงา และอาจเสียโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือใด ๆ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนอาจมีผลให้โรงเรียนมีความสมบูรณ์ในด้านต่าง ๆ ยิ่งขึ้น

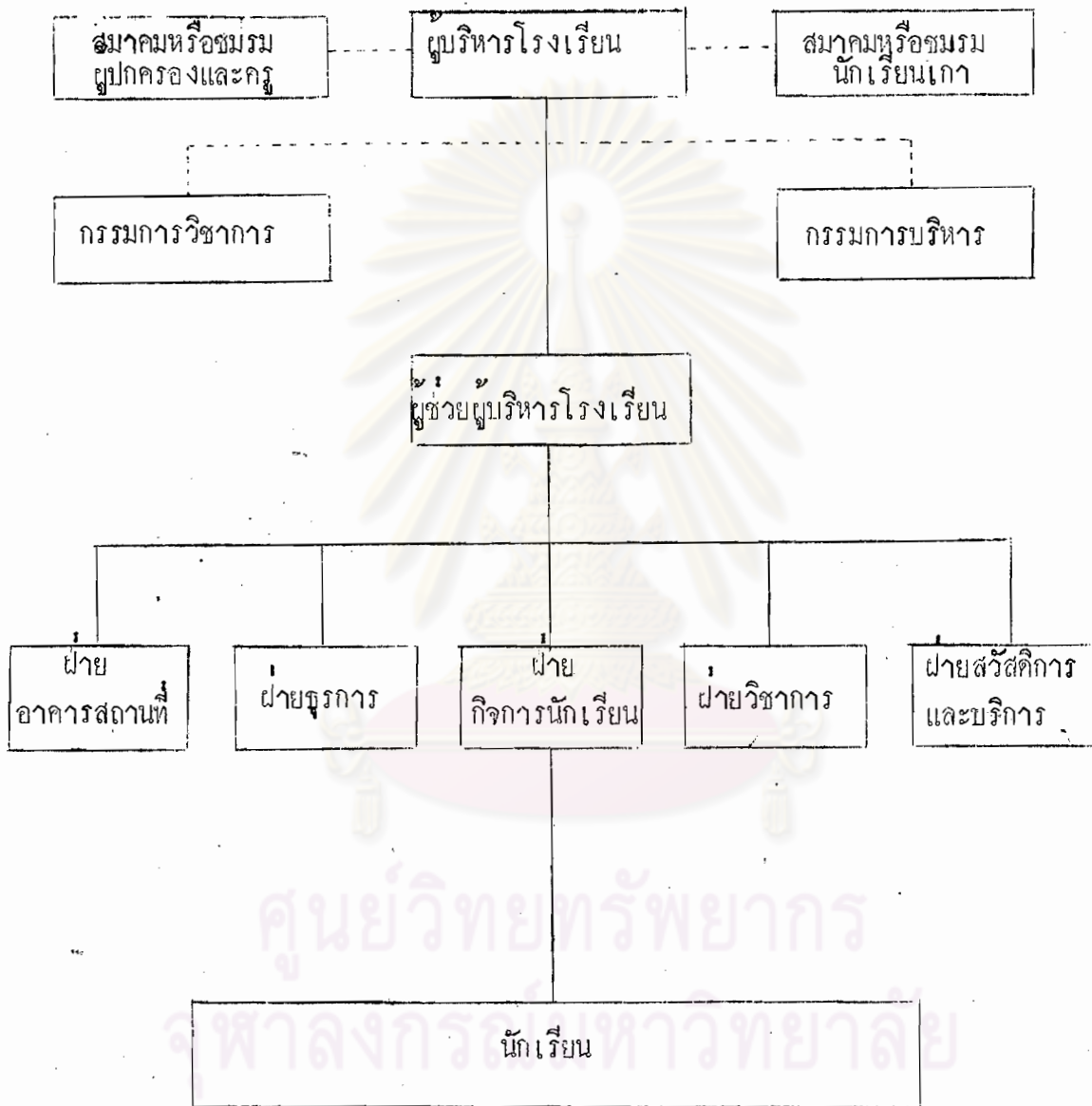
สรุปได้ว่า งานบริหารการศึกษาทั้ง 5 ประเภทที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตศึกษา 1 ปฏิบัติอยู่คิดเป็นรายเฉลี่ยทั้งเขตยังไม่อยู่ในระดับสูงเท่าที่ควรจะเป็น จากการวิจัยครั้งนี้ไม่มีกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานด้านใดอยู่ในระดับสูง คงมีแต่ระดับ

คะแนนเฉลี่ยสูงสุดเพียง 2.68 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากเท่านั้น ไม่มีพฤติกรรมการมีคะแนนเฉลี่ยถึงขั้นมากที่สุด นอกจากนี้มีข้อที่น่าสนใจ คือ ครูฝ่ายบริหารกับครูฝ่ายวิชาการมีความเห็นเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยแล้วแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มครูฝ่ายบริหารเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานทุกประเภทมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.10 ถึง 2.68 แต่กลุ่มครูฝ่ายวิชาการอยู่ระหว่าง 1.30 ถึง 2.26 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวาระระบบการสื่อสารภายในโรงเรียนยังไม่ดีพอ งานที่ครูฝ่ายบริหารได้ปฏิบัติไปแล้ว ครูฝ่ายวิชาการอาจไม่ทราบ หรือไม่เข้าใจ ความเห็นของครูฝ่ายวิชาการเมื่อคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยแล้วจึงต่ำกว่าของครูฝ่ายบริหาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมงานบริหารทั้ง 5 ประเภทของโรงเรียน นับว่ามากเกินไปทำให้ศึกษางานแต่ละประเภทไม่ได้ละเอียดลึกซึ้งพอ ผลการวิจัยอาจไม่ละเอียดเท่าที่ควร การวิจัยในคราวต่อไป ควรกำหนดประเภทของงานที่จะวิจัยให้น้อยลง เช่น งานด้านวิชาการ หรือ งานด้านธุรการ หรือด้านกิจการนักเรียน เพียงประเภทเดียวหรือสองประเภท เพื่อจะได้ศึกษางานแต่ละประเภทให้ละเอียดและลึก
2. โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดต่าง ๆ กัน ความพร้อมและการได้รับสนับสนุนก็ต่างกัน บางโรงเรียนก็ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการต่าง ๆ ทั้งด้านการเงินและบุคลากรจำนวนมาก แต่บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในอำเภอซึ่งขาดแคลนกว่า ข้อมูลที่นำมาใช้รวมกันในการวิจัย อาจได้ผลคลาดเคลื่อน การวิจัยคราวต่อไปน่าจะคัดเลือกโรงเรียนที่มีส่วนประกอบที่ใกล้เคียงกัน เช่น โรงเรียนประจำจังหวัด โรงเรียนประจำตำบล โรงเรียนในโครงการ แต่ละกลุ่มไป จะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไขงานของโรงเรียนเหล่านั้นได้ดีกว่า
3. โรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละแห่งควรจะได้นำแนวของการวิจัยครั้งนี้ไปทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนของตน เพื่อจะได้ทราบสภาพรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ แล้วหาวิธีปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องและเป็นปัญหาให้ดีขึ้นต่อไป

แผนภูมิเสนอแนะโครงสร้างระบบบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

เส้นทึบ หมายถึง สายการบริหารงาน
 เส้นประ หมายถึง สายการประสานงาน